

การจัดการความรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

Knowledge Management of Creative Tourism in Cultural Tourist Attractions, Phimai District, Nakhon Ratchasima.

กันตณ แก้วสง่า* และนิสาชล จำนงศรี
Kantapon Kaewsanga* and Nisachol Chamnongsri

สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ABSTRACT

The objective of this research is to discover, capture, transfer, and apply the knowledge of creative tourism management. The research methodology imitates the concept of knowledge management which is divided into 4 processes: knowledge discovery, knowledge capture, knowledge transfer, and knowledge application. The research instruments employed are semi-structured interviews, in-depth interviews, and database and website evaluation. The results of this research revealed that the knowledge management process can be very well applied to the knowledge management of creative tourism in cultural tourist attractions in Phimai district, Nakhon Ratchasima. The results of the knowledge discovery indicated that the knowledge of creative tourism management can be divided into 4 aspects. The first aspect is tourist attraction divided into 4 groups: archaeological site, antiquities, art and culture, and tradition. The second one is tourism marketing such as tourists' requirement analysis, and demand of tourism product. The third one is tourist. The main groups of tourists are high school students, undergraduate students, and working people; and the main reason for the visit is that the attractions are on the way to their main destination. The final aspect is tourism business. The strengths of overall tourism business are reasonable price and good services, but the weaknesses are that tourists did not know the accommodation business in Phimai. There are 18 tourist attractions that creative tourism can be established. Knowledge capture can divide the knowledge into 5 main categories, 17 minor categories, and 57 small groups. Each of the tourist attractions is explained by 9 essential features. The evaluation results of these knowledge categories, the database, and the developed website evaluated by the representative sample of this research indicated that contents of the developed website are clear, complete and comprehensive. This set of information can be used to support a preliminary planning for creative tourism.

ARTICLE INFO

Article history:

Received 4 April 2014

Received in revised form

17 August 2014

Accepted 21 August 2014

Available online

28 December 2015

Keywords:

Creative Tourism

Creative Tourism Management

Knowledge Management

* ผู้เขียนที่ให้การติดต่อ

E-mail address: b4770794@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหา จัดเก็บ เผยแพร่และประยุกต์ใช้องค์ความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ดำเนินการวิจัยตามกรอบแนวคิดของการจัดการความรู้ ซึ่งแบ่งเป็น 4 กระบวนการได้แก่ การค้นหาองค์ความรู้ การจัดเก็บ องค์ความรู้ การถ่ายทอดองค์ความรู้และการประยุกต์ใช้ความรู้ เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบประเมินฐานข้อมูลและเว็บไซต์ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการจัดการความรู้ที่ประยุกต์ใช้ สามารถนำมาใช้ในการจัดการความรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอพิมายได้เป็นอย่างดี ในการค้นหาองค์ความรู้สามารถจำแนกความรู้ได้เป็น 4 ด้าน คือ (1) แหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณี (2) ด้านการตลาดการท่องเที่ยว เช่น การวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยว ความต้องการผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว เป็นต้น (3) ด้านนักท่องเที่ยว กลุ่มนักท่องเที่ยวหลักคือ นักเรียน นักศึกษา และวัยทำงาน เหตุผลที่มาเที่ยวมากที่สุดคือ เป็นทางผ่านจังหวัดแล้ว (4) ด้านธุรกิจ การท่องเที่ยว มีจุดแข็งคือ ราคาเหมาะสม การบริการดี ส่วนจุดอ่อนคือ นักท่องเที่ยวไม่ค่อยรู้จักธุรกิจที่พักของอำเภอพิมาย แหล่งท่องเที่ยวที่สามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้มีจำนวนทั้งสิ้น 18 แห่ง การจัดการความรู้สามารถแบ่งความรู้ออกเป็น 5 หมวดใหญ่ 17 หมวดย่อย 57 หมู่ย่อย กำหนดชุดข้อมูลที่จำเป็นที่ใช้ในการอธิบาย แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่งได้เป็น 9 องค์ประกอบ โดยกลุ่มตัวอย่างประเมินว่า ทั้งหมวดหมู่ความรู้ ฐานข้อมูล และเว็บไซต์ที่พัฒนาขึ้นมีเนื้อหาที่ครอบคลุม สะดวก ชัดเจน และสามารถช่วยในการวางแผนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเบื้องต้นได้

บทนำ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กำลังเป็นที่จับตามองของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากคุณสมบัติเฉพาะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มุ่งเน้นการเพิ่มทักษะให้กับนักท่องเที่ยว สินค้าหลักคือ ทักษะและประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว เน้นทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้ เน้นวัฒนธรรมประจำวัน นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวและเน้นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่น (Richards, 2010a)

หลายหน่วยงานเริ่มให้ความสนใจและผลักดันให้มีการดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทย อาทิ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จัดประกวดโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวและกีฬาเชิงสร้างสรรค์ ภายใต้หัวข้อ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ สัมผัสภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อพัฒนาโอกาสและศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของประเทศ เป็นต้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ผลักดัน ส่งเสริม และให้งบประมาณสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เช่น โครงการเที่ยวหัวใจใหม่เมืองไทยยั่งยืน เป็นต้น องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (อพท.) เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และให้งบประมาณสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เช่น การประกวดสุนทรพจน์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นต้น (Kaewsanga and Chamnongsri, 2012)

อย่างไรก็ดี สำหรับประเทศไทยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังคงเป็นเรื่องใหม่ แม้จะมีหลายหน่วยงานเริ่มให้ความสำคัญ แต่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังคงไม่เป็นที่รู้จักกันมากนักทั้งในกลุ่มของผู้ประกอบการด้านธุรกิจการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจน ทั้งในด้านการจัดการการท่องเที่ยว การระบุทรัพยากร

การท่องเที่ยวที่เหมาะสม รวมถึงการระบุนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Kaewsanga and Chamnongsri, 2012)

เมื่อวิเคราะห์ศักยภาพของประเทศไทยตามปัจจัยสนับสนุนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้ประสบความสำเร็จตามแนวคิดของริชาร์ด (Richards, 2010b) จะเห็นว่าประเทศไทยมีศักยภาพที่จะสามารถจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศไทยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อุดมสมบูรณ์สามารถจัดให้อยู่ในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างหลากหลาย อาทิ แต่ละภูมิภาคของไทยต่างมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย การรับประทานอาหาร ภาษาในการสื่อสาร เป็นต้น และแม้จะอยู่ภูมิภาคเดียวกันในระดับจังหวัดก็ยังมีหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน เช่น จังหวัด ศรีสะเกษมีภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร 4 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทยอีสาน ภาษาเขมร ภาษาส่วยและภาษาเขย เป็นต้น

จากการที่ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวที่อุดมสมบูรณ์ด้วยวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและเอกลักษณ์เฉพาะตัว เมื่อพิจารณาตามปัจจัยสนับสนุนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้ประสบความสำเร็จตามแนวคิดของริชาร์ดที่ประกอบด้วย 11 ด้าน ได้แก่ บริบท การมีส่วนร่วมจากท้องถิ่น การมีพันธมิตร การวางแผนระยะยาว การมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน การมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่ดี การมีอิสรภาพในการบริหารจัดการการสื่อสารและการตลาดที่ดี การมีแหล่งเงินทุนที่เพียงพอ การมีผู้นำที่เข้มแข็งและทีมงานที่มั่นคง และการเมืองที่มีเสถียรภาพ พบว่า อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา มีบริบทของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ดี เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพสามารถพัฒนาให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ เนื่องจากมีลักษณะเป็นเมืองประวัติศาสตร์ อาทิ อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพิมาย ประตูเมืองและกำแพงเมืองพิมาย และอนุสรณ์สถานวีรกรรมทุ่งสัมฤทธิ์ เป็นต้น มีวัฒนธรรมที่หลากหลายสอดแทรกอยู่ในวิถีการดำเนินชีวิต อาทิ การทำเครื่องจักสาน การทำเส้นหมี่พิมาย การทอผ้าไหมและการทอหมี่พิมาย เป็นต้น และเป็นชุมชนที่มีความเชื่อร่วมกันของคนในท้องถิ่นที่มีมายาวนานเกี่ยวกับการก่อตั้งบ้านเมือง และสถานที่สำคัญต่างๆ ในท้องถิ่น อาทิ ความเชื่อเกี่ยวกับการเกิดของดินไทรงาม และความเชื่อเกี่ยวกับการก่อตั้งปราสาทหินพิมาย เป็นต้น ประกอบกับการได้รับความร่วมมือจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง (อาทิ เจ้าของธุรกิจที่พัก ร้านอาหาร เป็นต้น) หน่วยงานภาครัฐ (อาทิ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมศิลปากร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น) นอกจากนี้ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องยังมีการวางแผนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในระยะยาวให้มีความชัดเจน โดยอิงจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 เพื่อให้มีทิศทางการบริหารจัดการที่แน่นอน อีกทั้งยังมีสื่อประชาสัมพันธ์ภายในท้องถิ่น อาทิ วิทยุชุมชน ใบปลิว และหอกระจายข่าว แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของอำเภอพิมายในระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา (2549-2553) จำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ที่เดินทางไปเยี่ยมชมอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวหลักของการท่องเที่ยวอำเภอพิมาย มีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการลดลงของจำนวนนักท่องเที่ยวสอดคล้องกับแนวคิดของริชาร์ด (Richards, 2010a) ที่กล่าวว่า เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีข้อจำกัดทางด้านมิติของงบประมาณในการลงทุนคือมีการลงทุนค่อนข้างสูง ประกอบกับวัฒนธรรมทางด้านโบราณสถานส่วนใหญ่ได้ถูกทำลายเป็นจำนวนมาก อีกทั้งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังมีกระจายตัวอยู่ทั่วทุกภูมิภาค และไม่มี ความแตกต่างกันมากนัก ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ได้รับความแปลกใหม่ จึงส่งผลให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้รับความนิยมลดน้อยลง

แนวคิดของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงเป็นแนวคิดหนึ่งในการจัดการการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น และสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่นอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจาก อพท. ที่ระบุว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเมืองไทยยังขาดความรู้ที่ชัดเจนทำให้ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และยังไม่เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในประเทศไทย (Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (Public Organization), 2011) จากแนวคิดของการจัดการความรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการของการสร้างความรู้ เพื่อนำองค์กรหรือธุรกิจไปสู่ความสำเร็จการจัดการความรู้จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะสามารถนำมาใช้ในการสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้

การจัดการความรู้เป็นกระบวนการในการส่งเสริม การสร้าง การแลกเปลี่ยน และการใช้ประโยชน์ จากความรู้ภายในองค์กร (Becerra-Fernandez, Gonzalez and Sabherwal, 2004) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อค้นหาทุนทางปัญญาที่สำคัญขององค์กร สร้างเครื่องมือที่สามารถใช้กับบุคคล กลุ่ม และองค์กร เพื่อลดการสูญหายของทุนทางปัญญา (DaKir, 2005) ประกอบด้วย 4 กระบวนการ ได้แก่ (1) การค้นห ้องค์ความรู้ (Knowledge Discovery) คือ การพัฒนาความรู้ใหม่ทั้งที่เป็นความรู้ที่ชัดเจนและความรู้ ฝังลึก ซึ่งเป็นความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์ ข้อมูล และสารสนเทศ (2) การจัดเก็บองค์ความรู้ (Knowledge Capture) คือ กระบวนการจัดเก็บองค์ความรู้ที่ชัดเจนหรือความรู้ฝังลึก ซึ่งเป็นความรู้ที่ได้จาก คน สิ่งประดิษฐ์ และหน่วยงานภายในองค์กร (3) การถ่ายทอดองค์ความรู้ (Knowledge Transfer) คือ การถ่ายทอดความรู้ที่ชัดเจนและความรู้ฝังลึกไปสู่บุคคล กลุ่มคน และองค์กร และ (4) การประยุกต์ ใช้ความรู้ (Knowledge Application) คือ การใช้ประโยชน์ความรู้ที่ได้จากการค้นห ้องค์ความรู้ การจัด เก็บองค์ความรู้ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มาประกอบการพิจารณาการตัดสินใจเพื่อให้การดำเนินงาน ในอนาคตมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Becerra-Fernandez et al., 2004) โดยประโยชน์ที่ได้จากการจัดการ ความรู้คือ สามารถเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรหรือธุรกิจ สมาชิกในองค์กรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตให้กับองค์กร (Wongprasert, 2005)

จากการศึกษาวิจัยของนักวิชาการด้านการจัดการความรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า มีงานวิจัยหลายเรื่องที่น่ากระบวนกรจัดการความรู้มาใช้เพื่อส่งเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการการท่องเที่ยว อาทิ งานวิจัยของสตีเฟน และ จอห์น (Stephen and John, 2006) ได้นำการจัดการความรู้มาประยุกต์ใช้กับการท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาเมืองเอลมินา (Elmina) ประเทศกานา โดยนำกระบวนการของการจัดการความรู้ขั้นตอนแรก คือ การกำหนดองค์ความรู้ตามแนวคิดของ สโตนอร์และ ฟราย (Stoner and Fry) เข้ามาช่วยในการกำหนดองค์ความรู้การท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมของเมืองเอลมินาและนำองค์ความรู้ที่ค้นพบมาพัฒนาการท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมให้เป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยใช้การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และ อุปสรรค (Strengths Weaknesses Opportunities and Threats: SWOT) เป็นเครื่องมือในการกำหนดองค์ความรู้

งานวิจัยของ วนิชพร วนิชฤทธา (Wanichritta, 2007) ได้นำการจัดการความรู้มาประยุกต์ใช้กับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนมีส่วนร่วม กรณีศึกษาจังหวัดสมุทรสงคราม ดำเนินงานโดยใช้แบบจำลองผังก้างปลา (Fish Bone Diagram) ตามแนวคิดของ ประพนธ์ ฝาสุยัค เนื่องจากการจัดการความรู้ตามแบบจำลองผังก้างปลาให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยที่มุ่งให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และใช้กระบวนการจัดการความรู้ 5 กระบวนการ ได้แก่ การกำหนดองค์ความรู้ การสร้างองค์ความรู้ การจัดเก็บองค์ความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการใช้องค์ความรู้ ตามแนวคิดของ บดินทร์ วิจิตรณ์ เพื่อศึกษาศึกษาภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดสมุทรสงคราม โดยมุ่งให้ความสำคัญกับการกำหนดองค์ความรู้ การสร้างองค์ความรู้ การจัดเก็บความรู้ และการใช้ความรู้ สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะอยู่ในส่วนการจัดการความรู้ตามแบบจำลองผังก้างปลา

งานวิจัยของเซโอไกร่า และ มาร์ก (Sequeira and Marque, 2011) ได้นำการจัดการความรู้มาใช้อำนาจองค์การด้านการท่องเที่ยว โดยนำแนวคิดการจัดการความรู้ตามแนวคิดของ ออธอร์ส (Authors) มาช่วยในการจัดการความรู้ขององค์กรด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 4 กระบวนการ ได้แก่ การสร้างองค์ความรู้ การจัดเก็บองค์ความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการใช้ความรู้ ซึ่งการจัดการความรู้ขององค์กรด้านการท่องเที่ยวมีลักษณะเป็นแบบพลวัตมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การสร้างพื้นที่ให้บุคคลในองค์กรมีพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จึงถือว่ามีความสำคัญ ทั้งนี้ เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับองค์กรด้านการท่องเที่ยว

ในส่วนของการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการความรู้ด้านการท่องเที่ยว รุ่งศักดิ์ พงษ์ไสว (Phongsawai, 2007) ได้นำกระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย ขั้นตอนการจัดเก็บองค์ความรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตามแนวคิดของ พโย (Pyo) มาช่วยในการออกแบบและพัฒนาฐานข้อมูลการท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี เพื่อช่วยในการกำหนดจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยว และงานวิจัยของ ไลลา ฮาซิม ฮารอน และ อีฟฟิน (Laila, Hashim, Haron and Aiffin, 2005) ได้ทำการศึกษาการยอมรับ

ของชุมชนต่อระบบการแลกเปลี่ยนความรู้ในเว็บไซต์ด้านการเดินทางและการท่องเที่ยว โดยศึกษากระบวนการจัดเก็บองค์ความรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตามแนวคิดของ ฟิชไบน์ และเอจเซน (Fishbein and Ajzen) และนำมาช่วยในการออกแบบและพัฒนาเว็บไซต์ การท่องเที่ยวเพื่อใช้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในชุมชน

จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น ชี้ให้เห็นว่า การจัดการความรู้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ เพื่อส่งเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวได้ ประกอบกับองค์ความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังเป็นเรื่องใหม่ที่ยังคงต้องการสร้างองค์ความรู้และความเข้าใจเพื่อพัฒนาต้นแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อันมีจุดมุ่งหมายไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยในหัวข้อ “การจัดการความรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา” เพื่อระบุและสร้างความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ชัดเจน ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีลักษณะเป็นเมืองโบราณที่มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวเช่น อำเภอพิมาย ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นที่รู้จักมากขึ้นในเมืองไทย และส่งเสริมให้ การท่องเที่ยวของอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อค้นหาองค์ความรู้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อจัดเก็บองค์ความรู้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ในรูปแบบของฐานข้อมูล
3. เพื่อเผยแพร่และประยุกต์ใช้องค์ความรู้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ในรูปของเว็บไซต์

คำถามนำการวิจัย

1. องค์ความรู้ที่ใช้จัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่อะไรบ้าง
2. ฐานข้อมูลที่ใช้ในการจัดเก็บองค์ความรู้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ควรมีลักษณะอย่างไร
3. เว็บไซต์ที่ใช้เพื่อการเผยแพร่และประยุกต์ใช้องค์ความรู้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ควรมีลักษณะอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา” มุ่งศึกษา ค้นคว้า แหล่งท่องเที่ยวหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา โดยแบ่งแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้ (1) ประเภทโบราณสถาน ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย อนุสรณ์สถานวีรกรรมทุ่งสัมฤทธิ์และวัดเดิม (2) ประเภทโบราณวัตถุ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพิมาย (3) ประเภทศิลปวัฒนธรรมยังสามารถจำแนกได้อีก 3 กลุ่ม คือ กลุ่มการแสดงพื้นเมือง ได้แก่ การแสดงระบำพิมายประกลุ่มวิถีชีวิต ได้แก่ การพูดภาษาพิมาย การละเล่นสะบ้า การทำเครื่องจักสานหวาย การแกะสลักเทียนพรรษา การชกมวยพิมาย การเลี้ยงแมวสีสวาดและอุทยานไทรงาม กลุ่มอาหารพื้นบ้าน ได้แก่ การทำเส้นหมี่และการมัดหมี่พิมาย การทำส้มตำพิมาย การทำกระยาสารและการทำเป็ดย่างพิมาย (4) ประเภทประเพณี ได้แก่ เทศกาลเที่ยวพิมาย การแข่งขันเรือยาวประเพณี เทศกาลเที่ยวพิมาย จังหวัดนครราชสีมา โดยนำกระบวนการจัดการความรู้ ได้แก่ การค้นหาองค์ความรู้ การจัดเก็บองค์ความรู้ การถ่ายทอดองค์ความรู้และการประยุกต์ใช้องค์ความรู้มาเป็นกรอบในการค้นหาองค์ความรู้ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและนำองค์ความรู้ที่ค้นพบมาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามกรอบแนวคิดการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งมีระยะเวลาในการดำเนินงาน 1 ปี

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ นำมาสู่กรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ 3 ส่วน ดังนี้

1. ส่วนนำเข้า

1.1 แนวคิดวิวัฒนาการของรูปแบบการท่องเที่ยวและแนวคิดแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม นำมาใช้เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ในจำแนกประเภทของแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 4 ประเภท (Tourism Authority of Thailand, 2002) ได้แก่ ประเภทโบราณสถาน ประเภทโบราณวัตถุ ประเภทศิลปวัฒนธรรม และประเภทประเพณี

1.2 แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นำมาใช้เพื่อเป็นกรอบในการจำแนกคุณลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วย 6 ประการ (Richards, 2000, 2010a) ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ตรง การมีส่วนร่วมจากท้องถิ่น การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

1.3 แนวคิดการจัดการการท่องเที่ยว ผู้วิจัยนำมาเป็นกรอบในการศึกษาองค์ประกอบของการจัดการการท่องเที่ยว สามารถจำแนกได้ 4 องค์ประกอบ (Jittangwattana, 2005) ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยว การตลาดการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวและธุรกิจการท่องเที่ยว

2. กระบวนการ

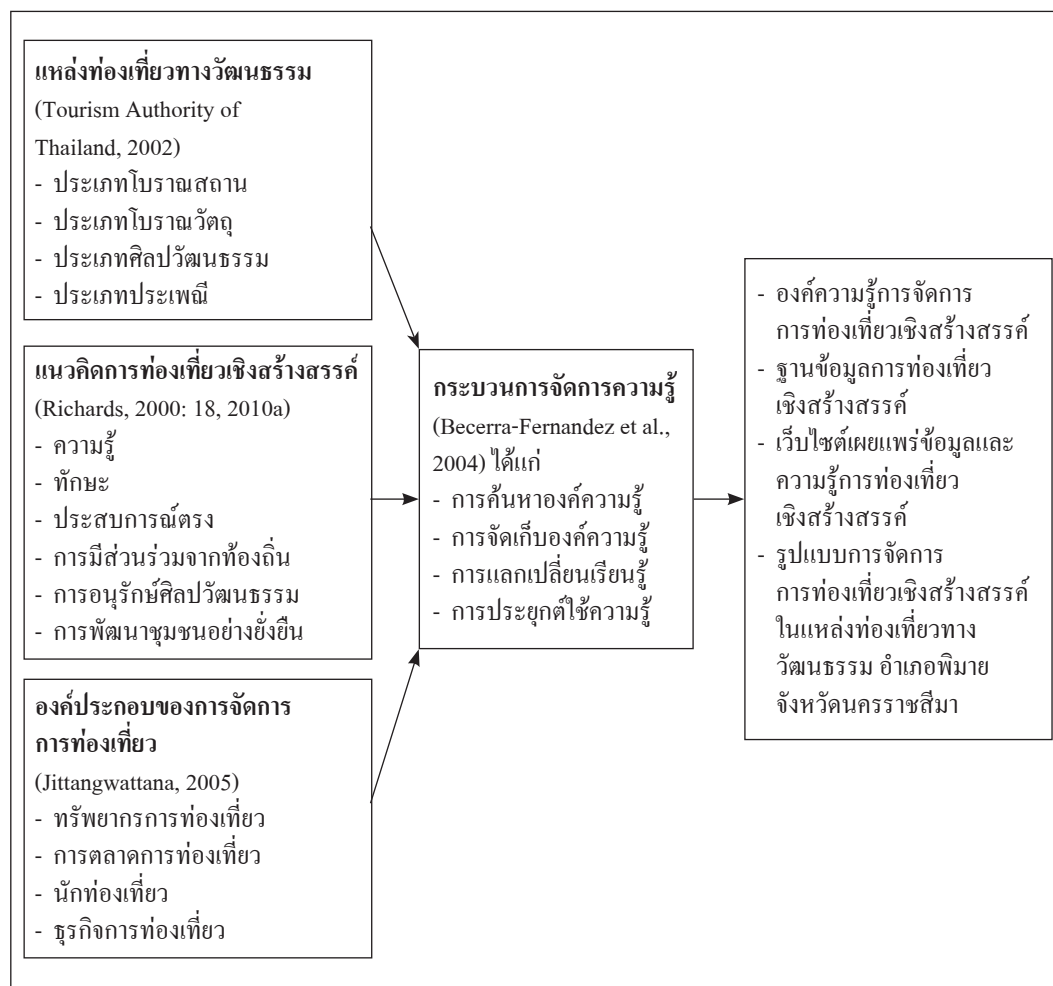
แนวคิดการจัดการความรู้นำมาเป็นกรอบในการจัดการความรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยแบ่งออกเป็น 4 กระบวนการ ได้แก่ การค้นหาองค์ความรู้ การจัดเก็บองค์ความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการประยุกต์ใช้ความรู้

3. ผลลัพธ์

3.1 องค์ความรู้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับความรู้นำมาใช้เพื่อเป็นแนวทางในกำหนดรูปแบบและการจัดเก็บองค์ความรู้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอพิมาย

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบเว็บไซต์และการพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อจัดเก็บ เผยแพร่ องค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และการนำองค์ความรู้ไปใช้เพื่อกำหนดรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย โดยแบ่งการวิจัยเป็น 4 ระยะ ตามกระบวนการจัดการความรู้ของเบเชอร์ราเฟอร์นันเดซ และคณะ (Becerra-Fernandez et al., 2004) ดังนี้

ระยะที่ 1 การค้นหาองค์ความรู้ (Knowledge Discovery) เป็นกระบวนการในการค้นหาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยดำเนินการค้นหาองค์ความรู้ โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 เรื่อง ได้แก่ (1) การค้นหาองค์ความรู้และศักยภาพของอำเภอพิมายในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 60 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง แบ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐบาลจำนวน 5 คน ได้แก่ หัวหน้าอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย จังหวัดนครราชสีมา นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ผู้ช่วยผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานนครราชสีมาและยกองค์การบริหารส่วนตำบลในเมืองภาคเอกชน จำนวน 16 คน ได้แก่ เจ้าของธุรกิจขนส่งจำนวน 1 คน เจ้าของธุรกิจอาหาร จำนวน 4 คน เจ้าของธุรกิจที่พัก จำนวน 5 คน (แบ่งเป็นประเภทโรงแรม จำนวน 2 คน ประเภทรีสอร์ท จำนวน 2 คน และประเภทโฮมสเตย์ จำนวน 1 คน) เจ้าของธุรกิจนันทนาการ จำนวน 2 คน และเจ้าของธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่ระลึก จำนวน 4 คน (แบ่งเป็นร้านที่จำหน่ายสินค้าที่ระลึกบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย จำนวน 2 คน และร้านที่จำหน่ายสินค้าที่ระลึกบริเวณอุทยานไทรงาม จำนวน 2 คน) ชุมชนท้องถิ่น จำนวน 9 คน จาก 9 ชุมชนในเขตเทศบาลอำเภอพิมาย นักท่องเที่ยว จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวที่เคยมาท่องเที่ยวที่อำเภอพิมายในช่วงระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2555 – 2556) (2) การค้นหาองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้รู้ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอพิมาย จำนวน 18 คน ผู้วิจัยใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยอาศัยการแนะนำของผู้รู้ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกลุ่มตัวอย่างที่ได้เก็บข้อมูลไปแล้ว จะหยุดการสัมภาษณ์เมื่อข้อมูลที่ได้จากผู้รู้ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกลุ่มตัวอย่างซ้ำกัน

ระยะที่ 2 การจัดเก็บองค์ความรู้ (Knowledge Capture) เป็นการนำผลการวิจัยระยะที่ 1 มาจัดเก็บองค์ความรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การจัดกลุ่มความรู้ที่ได้จากการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้รู้ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามหลักการของการจัดหมวดหมู่ตามคุณลักษณะเฉพาะ (Taxonomy) (2) การพัฒนาฐานข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

ระยะที่ 3 การถ่ายทอดองค์ความรู้ (Knowledge Transfer) เป็นการเผยแพร่องค์ความรู้ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไปสู่ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และผู้ที่ต้องการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในรูปแบบเว็บไซต์ โดยการนำเสนอความรู้ในรูปแบบของ หมวดหมู่ความรู้

ที่ใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และฐานข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งได้จากผลการวิจัยในระยะที่ 2

ระยะที่ 4 การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ (Knowledge Application) เป็นการนำใช้ประโยชน์ความรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยประยุกต์ใช้ความรู้ในรูปแบบเว็บไซต์และฐานข้อมูล การรวบรวมข้อมูลการวิจัยในระยะที่ 4 เป็นการรวบรวมข้อมูลจากการประเมินประสิทธิภาพการทำงานของเว็บไซต์และฐานข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการกำหนดรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 7 คน ได้แก่ หัวหน้าอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ผู้ช่วยผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานนครราชสีมา เจ้าของบริษัทนำทัวร์ภายในอำเภอพิมาย (จำนวน 2 คน) อดีตนคราชนิสิตและผู้จัดการโรงแรมพิมายพาราไดซ์

ผลการวิจัย

ผลของการวิจัยสามารถนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

การค้นหาค้นหาความรู้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

จากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ ภาครัฐบาล จำนวน 5 คน ภาคเอกชน จำนวน 16 คน ชุมชนท้องถิ่น จำนวน 9 คน และนักท่องเที่ยว จำนวน 30 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 60 คน สามารถสรุปตามองค์ประกอบ การท่องเที่ยวทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1) ด้านแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอพิมาย ผลการวิจัย พบว่า

1.1) สามารถจำแนกประเภทแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอพิมายได้ 4 ประเภท คือ (1) ประเภทโบราณสถาน ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย อนุสรณ์สถานวีกรรมทุ่งสัมฤทธิ์และวัดเดิม (2) ประเภทโบราณวัตถุ ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย (3) ประเภทศิลปวัฒนธรรม สามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ (3.1) กลุ่มการแสดงพื้นบ้าน ได้แก่ การแสดงระบำพิมายปุระ (3.2) กลุ่มวิถีชีวิต ได้แก่ การพูดภาษาพิมาย การเลี้ยงแมวสีสวาด การชกมวยพิมาย การละเล่นสะบ้า การแกะสลักเทียนพรรษา การทำเครื่องจักสานหวายและอุทยานไทรงาม (3.3) กลุ่มอาหารพื้นบ้าน ได้แก่ การทำเส้นหมี่และการผัดหมี่พิมาย การทำส้มตำพิมาย การทำกระยาสารพิมาย การทำเป็ดย่างพิมาย (4) ประเภทประเพณี ได้แก่ การแข่งขันเรือยาวประเพณี เทศกาลเที่ยวพิมาย จังหวัดนครราชสีมาและเทศกาลเที่ยวพิมาย

1.2) ความโดดเด่นหรือเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอำเภอพิมาย คือ ปราสาทหินพิมาย เป็นโบราณสถานที่เป็นวัฒนธรรมอาณาจักรขอมโบราณ ซึ่งมีความเก่าแก่ เป็นศูนย์กลางอำนาจของอาณาจักรขอมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัจจุบันปราสาทหินพิมายได้รับ

การบูรณะซ่อมแซมอย่างต่อเนื่องจนถือได้ว่าเป็นปราสาทที่มีความสมบูรณ์ ความนิยมของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอพิมาย สามารถจำแนกได้ 3 ระดับ ได้แก่ ระดับนานาชาติ เพราะมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอพิมายอย่างต่อเนื่อง ระดับประเทศ เพราะปราสาทหินพิมายถูกบรรจุอยู่ในยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวของประเทศและระดับภูมิภาคหรือระดับท้องถิ่น เพราะแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งมีนักท่องเที่ยวรู้จักน้อย หรือแทบไม่รู้จัก เช่น การแกะสลักเทียนพรรษาของชาวอำเภอพิมาย การแข่งเรือลากขั่ว การทำขนมจีนหม้อด เป็นต้น

1.3) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้เมื่อพิจารณาตามคุณลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า มี 13 กิจกรรมที่สามารถจัดให้อยู่ในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ ได้แก่ (1) การทำเส้นหมี่และผัดหมี่พิมาย (2) การแสดงระบำพิมายปุระ (3) การพูดภาษาพิมาย (4) การร้องเพลงโคราช (5) การทำเครื่องปั้นดินเผาโบราณ (6) การชมมวยพิมาย (7) การทำกระยาสารท (8) การเล่นสะบ้า (9) การแกะสลักเทียนพรรษา (10) การทอผ้าไหม (11) การทำเครื่องจักสานหวาย (12) การทำขนมท้องถิ่นเช่น ขนมเปียกอ่อน เป็นต้น และ (13) การทำอาหารท้องถิ่น เช่น แกงบอน แกงจืดเห็ดกลูกลูกตาล ข้าวพะมื่ออ่อน ขนมจีนหม้อด เป็นต้น ลักษณะการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในกิจกรรมการท่องเที่ยว อำเภอพิมาย สามารถจำแนกได้ 2 รูปแบบ คือ กิจกรรมการเยี่ยมชม ได้แก่ ปราสาทหินพิมาย อนุสรณ์สถานวีรกรรมทุ่งสัมฤทธิ์ วัดเดิมอุทยานไทรงาม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพิมาย การแข่งขันเรือยาวประเพณี เทศกาลเที่ยวพิมาย จังหวัดนครราชสีมา การแข่งเรือลากขั่ว การเลี้ยงแมวสีสวาด การเรียนรู้วิถีการหรือขั้นตอนการทำ อาทิ การแสดงระบำพิมายปุระ การร้องเพลงโคราช การละเล่นสะบ้า การทำเส้นหมี่และการผัดหมี่พิมาย การทำหม้อด การชมมวยพิมาย เป็นต้น

1.4) การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1.4.1) ด้านคน ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมโดยการเข้าร่วมการอบรมเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอพิมาย 1.4.2) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว อาทิ ปราสาทหินพิมายกำหนดให้มียุวมัคคุเทศก์คอยให้บริการนักท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดและวันเสาร์อาทิตย์ ซึ่งยุวมัคคุเทศก์เป็นนักเรียนจากโรงเรียนในตำบลในเมืองพิมาย เช่น โรงเรียนพิมายวิทยา เป็นต้น 1.4.3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยในงานเทศกาลเที่ยวพิมาย

1.5) สภาพแวดล้อมโดยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอพิมาย ในด้านความสะอาด ถือว่าแหล่งท่องเที่ยวมีความสะอาดเพราะเทศบาลเข้ามาดูแลเรื่องความสะอาดภายในชุมชน ด้านความสะดวก โดยภาพรวมถือว่าการคมนาคมสะดวกสบาย เพราะอยู่ติดถนนมิตรภาพแต่จะมีปัญหาเรื่องที่จอดรถน้อยไม่เพียงพอ และด้านความปลอดภัย ถือว่ามีความปลอดภัยดีเพราะมีเจ้าหน้าที่ตำรวจท่องเที่ยวดูแลความปลอดภัย การท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอำเภอพิมาย ไม่มีข้อจำกัดด้านการท่องเที่ยว ทั้งนี้ ยังพบปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว คือ ปัจจัยด้านช่วงเวลาเปิดปิดของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอพิมายมีช่วงเวลาเปิดปิดที่แน่นอน และปัจจัย

ด้านช่วงเวลาจัดกิจกรรม ซึ่งอำเภอพิมายมีกิจกรรมให้เที่ยวชมได้ตลอดทั้งปี

2) ด้านการตลาดการท่องเที่ยว ผลการวิจัย พบว่า

2.1) การตลาดการท่องเที่ยวของอำเภอพิมาย ในด้านการวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยว ภาครัฐบาลจะมีหน่วยงานที่จัดทำข้อมูลด้านนี้ คือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครราชสีมา ซึ่งจะมีการสอบถามความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยตรง ส่วนในภาคเอกชน พบว่า ธุรกิจนำทัวร์ ไม่ได้มีการวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวก่อนการจัดโปรแกรมทัวร์หรือรูปแบบการท่องเที่ยว เจ้าของบริษัทนำทัวร์จะเป็นผู้กำหนดโปรแกรมทัวร์หรือรูปแบบการท่องเที่ยวแล้วนำไปเสนอนักท่องเที่ยว

2.2) ด้านความต้องการผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า ในกลุ่มธุรกิจการขนส่งส่วนที่ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวคือ การคมนาคม สะดวกสบาย ในส่วนที่ไม่ตรงคือ จำนวนรถที่ให้บริการมีน้อย ในกลุ่มธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ส่วนที่ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวคือ สินค้ามีราคาถูก ส่วนที่ไม่ตรงกับความต้องการคือ สินค้าไม่มีความหลากหลาย ไม่สะท้อนความเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น ในกลุ่มธุรกิจที่พัก ส่วนที่ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวคือ อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว ส่วนที่ไม่ตรงคือ โรงแรมมีสภาพเก่าและโหล่มากเกินไป ในกลุ่มธุรกิจอาหาร ส่วนที่ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวคือ เป็นอาหารท้องถิ่น ส่วนที่ไม่ตรงคือ มีร้านอาหารให้บริการน้อย

ส่วนระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยวของอำเภอพิมาย จำแนกได้ 3 ระดับ ดังนี้ (1) ความพึงพอใจระดับมากหรือระดับ 4 ด้วยเหตุผลคือ สามารถตอบสนองความต้องการได้ เช่น ธุรกิจอาหารมีอาหารอร่อยและราคาไม่แพง ธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่ระลึกผ้าไหม มีคุณภาพดี (2) ความพึงพอใจระดับกลางหรือระดับ 3 ด้วยเหตุผลคือ ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว บางประเภทยังไม่เพียงพอับความต้องการของนักท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลเที่ยวพิมาย เช่น ธุรกิจอาหาร มีร้านอาหารจำนวนน้อย ธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่ระลึก สินค้าไม่มีความหลากหลายไม่แตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ (3) ความพึงพอใจระดับน้อยหรือระดับ 2 ด้วยเหตุผลคือ ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว บางประเภทตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้น้อย เช่น ธุรกิจที่พักมีจำนวนน้อย ไม่มีความหลากหลาย การบริการไม่ดี

2.3) หน่วยงานที่รับผิดชอบจำแนกพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม คือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยใช้การพูดคุยและใช้แบบสอบถามที่ส่วนกลางเป็นผู้จัดทำเป็นเครื่องมือในการจำแนกพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม บุคลากรด้านการท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม อาทิ มัคคุเทศก์ เจ้าของบริษัทนำทัวร์ต่าง ๆ หน่วยงานภาครัฐหรือชุมชนท้องถิ่นมีความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอพิมายในเบื้องต้น สามารถบอกเส้นทางท่องเที่ยว สามารถแนะนำแหล่งท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวได้เพราะเป็นคนในพื้นที่ ทั้งนี้ บุคลากรทางการท่องเที่ยวสามารถสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวได้ในระดับดีมากหรือระดับ 4 เพราะสามารถเป็นมิตรกับนักท่องเที่ยว เป็นเจ้าบ้านที่ดี

ช่วยกันรักษาความสะอาด ยืนยิ้มแจ่มใส คอยให้คำแนะนำนักท่องเที่ยว

3) ด้านนักท่องเที่ยว ผลการวิจัย พบว่า

3.1) นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายหลักของอำเภอพิมาย ในกรณีที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย กลุ่มเป้าหมายหลัก คือ วัยเด็ก วัยรุ่น ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ กลุ่มเป้าหมายหลัก คือ วัยทำงาน มักเดินทางท่องเที่ยวเป็นกลุ่ม เป็นหมู่คณะและเป็นครอบครัว มีทุกเพศทุกวัย แบ่งเป็นเพศชายและเพศหญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน มีอายุระหว่าง 6-60 ปี

3.2) วัตถุประสงค์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอพิมายของนักท่องเที่ยว โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ เป็นทางผ่านและแวะเที่ยว เพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมชม เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ตั้งใจมาเยี่ยมชมปราสาทหินพิมายโดยตรง และพาญาติเพื่อน คนรู้จักมาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดนครราชสีมา

3.3) ช่วงเวลาหรือเทศกาลที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว คือ ตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคม เพราะอากาศไม่ร้อน โดยช่วงเวลาที่นิยมมาท่องเที่ยว ได้แก่ ช่วงวันหยุดเสาร์อาทิตย์ วันหยุดยาว เช่น เทศกาลปีใหม่ เทศกาลเที่ยวพิมาย เป็นต้น และนักท่องเที่ยวมีจำนวนมากที่สุดในช่วงเทศกาลเที่ยวพิมาย

3.4) ทักษะคิของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอพิมาย สามารถจำแนกได้ 3 ระดับ ได้แก่ ทักษะระดับดีหรือชอบหรือประทับใจหรือพอใจ เพราะปราสาทพิมายมีความสวยงาม ยิ่งใหญ่อลังการและมีความสมบูรณ์ อาหารอร่อย ทักษะระดับเฉย ๆ หรือปานกลาง เพราะอำเภอพิมายเป็นอำเภอขนาดเล็กและช่วงเทศกาลเที่ยวพิมายมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมภายในงานน้อย ทักษะระดับน้อย เพราะอากาศร้อน ค่าเข้าชมปราสาทหินพิมายสำหรับนักท่องเที่ยวมีราคาแพงเกินไป และมีที่จอดรถน้อยไม่เพียงพอในช่วงเทศกาลเที่ยวพิมาย

4) ด้านธุรกิจการท่องเที่ยว ผลการวิจัย พบว่า

4.1) ธุรกิจการขนส่งมีจุดแข็งคือ ราคาเหมาะสมเป็นไปตามที่กรมการขนส่งกำหนด มีการปรับปรุงสภาพรถดีขึ้น ออกตรงเวลา ส่วนจุดอ่อนคือ รถมีจำนวนจำกัด ช่วงเทศกาลไม่มีการเสริมรถทำให้ไม่เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยว พนักงานพุดจาไม่สุภาพและบริการไม่ดี

4.2) ธุรกิจที่พักมีจุดแข็งคือ ราคาเหมาะสม พนักงานบริการดี มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบ ตั้งอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว สภาพแวดล้อมดี จุดอ่อนคือ ราคาแพง การบริการไม่ดี นักท่องเที่ยวไม่ค่อยรู้จักธุรกิจที่พักของพิมาย เนื่องจากมีการประชาสัมพันธ์ค่อนข้างน้อย

4.3) ธุรกิจอาหารมีจุดแข็งคือ ราคาเหมาะสม เป็นอาหารท้องถิ่น มีเอกลักษณ์ อาหารอร่อย การบริการดี บรรยากาศดี จุดอ่อนคือ ราคาแพง พนักงานน้อย บางร้านมีที่จอดรถน้อย ช่วงเทศกาลเที่ยวพิมายร้านอาหารไม่เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

4.4) ธุรกิจนำเที่ยวมี จุดแข็งคือ ราคาเหมาะสม การบริการดี และมีจุดอ่อนคือ บางบริษัทไม่สอบถามลูกค้าท่วงก่อนว่าไม่สามารถรับประทานอาหารประเภทใดบ้าง บางบริษัทให้นักศึกษาฝึกงาน

เป็นผู้ติดต่อประสานงานทำให้ทำให้การติดต่อสื่อสารไม่ครบถ้วน และ

4.5) ธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่ระลึกมีจุดแข็งคือ ราคาไม่แพง สินค้าสามารถใช้งานได้จริง มีความสวยงาม การให้บริการลูกค้าดี จุดอ่อนคือ สินค้าไม่สะท้อนความเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่มีความหลากหลาย สินค้ามีจำหน่ายตามแหล่งท่องเที่ยวทั่วไป สินค้ามีจำนวนน้อย ไม่แยกเป็นหมวดหมู่ชัดเจน ไม่น่าสนใจและไม่มีการปรับปรุงรูปแบบของสินค้า

5) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลการวิจัย พบว่า

5.1) ด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอำเภอพิมาย นักท่องเที่ยวเสนอแนะว่าควรปรับปรุงทัศนียภาพและเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเข้าด้วยกัน อาทิ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถานและโบราณวัตถุ ควรมีการดำเนินงานร่วมมือกัน เช่น เก็บค่าเข้าชมพร้อมกัน ครั้งเดียว ทั้งปราสาทหินพิมายและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้อยู่ในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การฝึกซ้อมระบำพิมายปุระ เป็นต้น

5.2) ด้านการตลาดการท่องเที่ยว ชุมชนท้องถิ่นเสนอแนะว่าควรผลิตสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของพิมายในรูปแบบใหม่ ๆ โดยเฉพาะอุทยานไทรงามไม่ค่อยได้ประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวรู้จักมากนัก ควรผลิตสื่อที่สามารถเข้าถึงนักท่องเที่ยวได้ เพราะแหล่งท่องเที่ยวสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ แต่ในปัจจุบันสื่อยังเข้าไม่ถึงนักท่องเที่ยวเท่าที่ควร และควรมีสวนย์กลางให้บริการข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

5.3) ด้านนักท่องเที่ยว ควรให้นักท่องเที่ยวใช้ระยะเวลาในการท่องเที่ยวที่อำเภอพิมายให้นานที่สุด ควรเพิ่มกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวมากกว่านี้ เช่น สอนการทำอาหารพื้นบ้าน การทำเส้นหมี่พิมาย การแสดงระบำพิมายปุระ เป็นต้น เพราะปัจจุบันนักท่องเที่ยวทำได้เพียงไปถ่ายรูป ซื้อของฝากแล้วกลับบ้านเท่านั้น ไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว

5.4) ด้านธุรกิจการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีข้อเสนอแนะดังนี้ (1) ธุรกิจที่พัก ควรมีธุรกิจที่พักขนาดใหญ่รองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว มีเอกลักษณ์และสะท้อนความเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น (2) ธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ควรสร้างจุดขายมากกว่านี้ ควรสนับสนุนและจัดสรรพื้นที่ให้ชาวบ้านได้มีพื้นที่ในการขายสินค้าท้องถิ่น หรือ สินค้าโอท็อป ในสัดส่วนที่เหมาะสม (3) ธุรกิจนำเที่ยว ควรมีมัคคุเทศก์ประจำตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าใจแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น (4) ข้อเสนอแนะด้านอื่น ๆ ควรมีบริการรถรถนำชมเมืองหรือสถานที่สำคัญตลอดทั้งปี ไม่ใช่เฉพาะช่วงเทศกาลเที่ยวพิมาย และภาคเอกชนเสนอแนะว่าช่วงเทศกาลเที่ยวพิมาย ควรมีการแบ่งโซนของสินค้าที่จำหน่ายตามประเภทของสินค้า เพื่อความสะดวกของนักท่องเที่ยวและได้ทราบว่าสินค้าอะไรจำหน่ายบ้าง และจัดพื้นที่จำหน่ายสินค้าให้เพียงพอเพราะพื้นที่มีน้อย บางร้านซ้อนกัน ทำให้นอนแคบ เดินไม่สะดวกสบาย ควรปรับลดราคาเช่าพื้นที่ขายของในช่วงเทศกาลเที่ยวพิมาย พ่อค้าแม่ค้าส่วนใหญ่เป็นคนนอกพื้นที่

6) จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้รู้ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จำนวน 18 คน โดยแบ่งแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้ (1) ประเภทโบราณสถาน ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย อนุสรณ์สถานวีรกรรมทุ่งสัมฤทธิ์และวัดเค็ม (2) ประเภทโบราณวัตถุ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพิมาย (3) ประเภทศิลปวัฒนธรรมยังสามารถจำแนกได้อีก 3 กลุ่ม คือ กลุ่มการแสดงพื้นเมือง ได้แก่ การแสดงระบำพิมายปุระ กลุ่มวิถีชีวิต ได้แก่ การพูดภาษาพิมาย การละเล่นสะบ้า การทำเครื่องจักสานหวาย การแกะสลักเทียนพรรษา การชมมวยพิมาย การเลี้ยงแมว สีสวาดและอุทยาน ไทรงาม กลุ่มอาหารพื้นบ้าน ได้แก่ การทำเส้นหมี่และการผัดหมี่พิมาย การทำส้มตำพิมาย การทำกระยาสารทแม่ปรางีและการทำเป็ดย่างพิมาย (4) ประเภทประเพณี ได้แก่ เทศกาลเที่ยวพิมาย การแข่งขันเรือยาวประเพณี เทศกาลเที่ยวพิมาย จังหวัดนครราชสีมา สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาแหล่งท่องเที่ยว 18 แห่ง (ตามขอบเขตการวิจัย) เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจ ได้รับความนิยมนักท่องเที่ยว ผู้รู้ในแหล่งท่องเที่ยวมีความพร้อมในการให้ข้อมูลและสามารถจัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้

ผลการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้ง 18 แห่ง พบว่า

6.1) ด้านความสมบูรณ์ แหล่งท่องเที่ยวทั้ง 18 แห่ง ค่อนข้างมีความสมบูรณ์ เนื่องจากได้รับการดูแลรักษา ซ่อมบำรุงอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการสืบทอดขั้นตอนหรือวิธีการจากรุ่นสู่รุ่นและยังคงขั้นตอนหรือวิธีการแบบดั้งเดิมไว้

6.2) ด้านความดึงดูดใจ สามารถจำแนกประเด็นย่อยได้ 4 ประเด็นย่อย ได้แก่ (1) ประวัติความเป็นมาพบว่าแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอพิมายมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน บางแหล่งท่องเที่ยวมีอายุมากกว่าพันปี อาทิ อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย เป็นต้น บางแหล่งได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษ อาทิ การชมมวยพิมาย การทำกระยาสารท เป็นต้น (2) เอกลักษณะหรือความพิเศษของแหล่งท่องเที่ยวพบว่าแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 18 แห่ง มีเอกลักษณ์เฉพาะมากเช่น บางแหล่งมีที่เดียวในจังหวัดนครราชสีมา อาทิ การชมมวยพิมาย การแสดงระบำพิมายปุระ การพูดภาษาพิมาย เป็นต้น (3) ด้านความมีชื่อเสียงพบว่าแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 18 แห่ง มีชื่อเสียงแตกต่างกัน สามารถจำแนกได้ 3 ระดับ คือ (3.1) ระดับนานาชาติ ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพิมาย (3.2) ระดับประเทศ อาทิ อุทยานไทรงาม เทศกาลเที่ยวพิมายการแข่งขันเรือยาวประเพณี เทศกาลเที่ยวพิมาย จังหวัดนครราชสีมา การทำเป็ดย่างพิมาย การทำกระยาสารทพิมาย เป็นต้น (3.3) ระดับท้องถิ่น อาทิ การพูดภาษาพิมาย การละเล่นสะบ้า การแกะสลักเทียนพรรษา เป็นต้น และ (4) ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวพบว่า การคมนาคมเพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 18 มีความสะดวกสบาย

6.3) โอกาสในการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ สามารถจำแนกได้ 4 ด้าน พบว่า (1) ด้านแหล่งท่องเที่ยว มีความพร้อมที่จะรับรองนักท่องเที่ยว เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวมีความสมบูรณ์ (2) ด้านผู้รู้ยินดีที่จะถ่ายทอดประสบการณ์ด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวจากการลงมือปฏิบัติจริงในแหล่ง

ท่องเที่ยวอื่น ๆ พร้อมทั้งอธิบายวิธีการหรือขั้นตอนต่าง ๆ ให้แก่ผู้ที่สนใจได้รับทราบ ทั้งนี้ แหล่งท่องเที่ยวบางประเภทอาจจะเปิดเผยได้ในบางขั้นตอน เนื่องจากเหตุผลทางธุรกิจ อาทิ การทำเปิดอย่างพิมาย การทำกระยาสารพิมาย เป็นต้น (3) ด้านการมีส่วนร่วมจากชุมชน พบว่าชุมชนท้องถิ่นยินดีเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อต้องการรักษาและอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นให้อยู่คู่กับชาวอำเภอยะปิมา และ (4) ด้านการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ แหล่งท่องเที่ยวทั้ง 18 แห่ง สามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ โดยบางแหล่งท่องเที่ยวต้องเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เข้าไปในแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ อย่างไรก็ดี ยังพบว่า แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อยู่แล้ว อาทิ การสอนการชกมวยพิมายให้กับชาวต่างชาติ การสอนการทำเส้นหมี่และการผัดหมี่พิมายให้กับนักท่องเที่ยว การสอนแกะสลักเทียนพรรษาให้กับนักเรียน เป็นต้น

การจับเก็บองค์ความรู้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอำเภอยะปิมา จังหวัดนครราชสีมา ในรูปแบบของฐานข้อมูล

จากการรวบรวมข้อมูลการวิจัยระยะที่ 1 นำมาสู่การจับเก็บองค์ความรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในรูปแบบของฐานข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การแบ่งระดับความรู้ผลการวิจัย สามารถแบ่งระดับความรู้ของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทั้ง 18 รายการ ออกเป็น 4 ระดับตามแนวคิดของคยอ ยูน และมาร์ติน (Qiu, Yoon and Martin, 2006) ได้แก่ กิจกรรมการท่องเที่ยวมีอะไรบ้าง (Know – what) กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างไร (Know – How) ทำไมต้องจัดกิจกรรมนี้ (Know – why) ผู้รู้เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยว (Know – who) ตัวอย่างเช่น อนุสรณ์สถานวีรกรรมทุ่งสัมฤทธิ์ สามารถจัดกิจกรรมได้ 2 กิจกรรม (Know – what) ได้แก่ (1) การสักการบูชาคุณย่าบุญเหลือ ซึ่งเป็นวีรสตรีสมัยท้าวสุรนารี (2) การประกวดการถ่ายภาพ “มุมสวยที่แตกต่าง” กิจกรรมทั้ง 2 สามารถดำเนินการได้ 2 รูปแบบ (Know – How) ได้แก่ (1) นักท่องเที่ยวสามารถเข้าสักการบูชาคุณย่าบุญเหลือ เพื่อขอพรให้ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน (2) การประกวดภาพถ่าย “มุมสวยที่แตกต่าง” นักท่องเที่ยวสามารถใช้กล้องประเภทไหนก็ได้ในการถ่ายภาพ โดยมีข้อกำหนดว่าภาพจะต้องอยู่ภายในบริเวณอนุสรณ์สถานวีรกรรมทุ่งสัมฤทธิ์เท่านั้น สาเหตุที่ต้องจัดกิจกรรมดังกล่าว (Know – why) เพราะคุณย่าบุญเหลือเป็นวีรสตรีและเป็นบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ และบริเวณที่ตั้งของอนุสรณ์วีรกรรมทุ่งสัมฤทธิ์เป็นสถานที่เกิดเหตุการณ์จริงในอดีต ส่วนการประกวดการถ่ายภาพ “มุมสวยที่แตกต่าง” เพื่อให้เห็นบรรยากาศความสวยงามและความสำคัญในฐานะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และเพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์อนุสรณ์สถานฯ ให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นและได้ทราบเรื่องราวประวัติศาสตร์จากสถานที่ต่าง ๆ ภายในอนุสรณ์สถานฯ และผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับอนุสรณ์สถานวีรกรรมทุ่งสัมฤทธิ์ (Know – who) คือ นายบุญ นากลาง อดีตกำนันตำบลทุ่งสัมฤทธิ์ เป็นต้น

2) การจัดหมวดหมู่ความรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากผลการวิจัยระยะที่ 1 สามารถนำมาจัดหมวดหมู่ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ตามหลักการของการจัดหมวดหมู่โดยจำแนกตามคุณลักษณะเฉพาะ สามารถจำแนกความรู้ออกเป็น 5 หมวดใหญ่ 17 หมวดย่อย 57 หมู่ย่อย ดังนี้ (1) แหล่งท่องเที่ยว แบ่งหมวดย่อยได้ 2 หมวดย่อย ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถานและโบราณวัตถุ แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรมและประเพณี (2) กิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สามารถแบ่งหมวดย่อยได้ 4 หมวดย่อย ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณวัตถุ แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวประเภทประเพณี (3) กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แบ่งหมวดย่อยได้ 3 หมวดย่อย ได้แก่ ประเภทนักท่องเที่ยว ช่วงอายุและกลุ่มนักท่องเที่ยว (4) ธุรกิจการท่องเที่ยว แบ่งหมวดย่อยได้ 5 หมวดย่อย ได้แก่ ธุรกิจการขนส่ง ธุรกิจที่พัก ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจนำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ ธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่ระลึก และ (5) ช่วงเวลาของการท่องเที่ยว สามารถแบ่งหมวดย่อยได้ 3 หมวดย่อย ได้แก่ วันธรรมดา (วันจันทร์ – วันอาทิตย์) เทศกาลสงกรานต์และเทศกาลเที่ยวพิมาย

3) ฐานข้อมูลสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ผลจากการศึกษาในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 จะนำเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดโครงสร้างของระบบข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่งประกอบด้วย 9 เขตข้อมูล ได้แก่ รูปแบบกิจกรรม กลุ่มเป้าหมาย จำนวนคนเข้าร่วม ช่วงเวลาให้บริการ ช่วงเวลาจัดกิจกรรม ระยะเวลาจัดกิจกรรม ผู้ดูแล ราคาและภาพตัวอย่างกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ซึ่งเป็นชุดข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนหรือกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และได้ทำการประเมินประสิทธิภาพการทำงานของฐานข้อมูลโดยผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการกำหนดรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยว จำนวน 7 คน จากหน่วยงานที่ต่างกัน พบว่าฐานข้อมูลที่พัฒนาขึ้นสามารถให้ข้อมูลที่ช่วยในการวางแผนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเบื้องต้นได้รายละเอียดของแหล่งท่องเที่ยวที่ปรากฏในฐานข้อมูลมีความละเอียดชัดเจน และสามารถเข้าใจได้ง่าย และฟังก์ชันการทำงานของฐานข้อมูลสามารถใช้งานได้ง่าย ไม่ยุ่งยากหรือซับซ้อน ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดไม่ได้เสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับฐานข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เนื่องจากเห็นว่าฐานข้อมูลดังกล่าวสามารถใช้งานได้จริงและช่วยวางแผนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอพิมายได้

การเผยแพร่และการประยุกต์ใช้องค์ความรู้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ในรูปของเว็บไซต์

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่ค้นพบมาใช้ในการพัฒนาเว็บไซต์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา โดยเว็บไซต์ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 7 เว็บเพจ ได้แก่ เว็บเพจหน้าหลัก เว็บเพจอำเภอพิมาย เว็บเพจการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เว็บเพจ

การจัดหมวดหมู่ความรู้ เว็บเพจแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เว็บเพจการวางแผนการท่องเที่ยวและแผนเพจประสบการณ์การท่องเที่ยว และนำเว็บไซต์ที่พัฒนาขึ้นไปประเมินประสิทธิภาพการทำงาน โดยผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการกำหนดรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยว จำนวน 7 คน จาก 7 หน่วยงาน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่าองค์ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีความครบถ้วน และน่าเชื่อถือ เนื่องจากมีการอ้างอิงจากนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และองค์ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวก็เป็นองค์ความรู้ที่ได้จากผู้รู้ในแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงลึก มีความครอบคลุม เนื่องจากมีการให้รายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวได้ครอบคลุม อาทิ ข้อมูลเบื้องต้นของแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ราคาการเดินทางเป็นต้น ซึ่งข้อมูลเหล่านี้มีความจำเป็นในการนำมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวภายในอำเภอพิมาย มีความชัดเจน เนื่องจากมีการให้รายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของอำเภอพิมาย การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอพิมาย และสามารถสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เพิ่มมากขึ้น ส่วนข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ควรตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอีกครั้ง อาทิ ความถูกต้องของข้อมูล ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล

นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างยังมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ เว็บไซต์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา สามารถใช้ในการเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ เนื่องจากเนื้อหามีความละเอียด ชัดเจน และเป็นข้อมูล เชิงลึกที่ได้จากผู้รู้ในท้องถิ่น โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ ควรนำภาพเคลื่อนไหวมาช่วยในการออกแบบเว็บไซต์ ควรใส่รูปภาพประกอบให้มากกว่านี้ เพื่อดึงดูดความสนใจเพิ่มมากขึ้น และควรให้ข้อมูลเกี่ยวกับร้านอาหารและที่พักด้วย เพื่อให้เป็นแหล่งข้อมูลด้านการท่องเที่ยวที่ครบถ้วนยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

เมื่อพิจารณากระบวนการจัดการความรู้ตามแนวคิดของของ เบเชอร์รา เฟร์นันเดซ และคณะ (Becerra-Fernandez et al., 2004) ที่แบ่งกระบวนการจัดการความรู้ออกเป็น 4 กระบวนการ ได้แก่ การค้นหาองค์ความรู้ การจัดเก็บองค์ความรู้ การถ่ายทอดองค์ความรู้และการประยุกต์ใช้ความรู้ สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในครั้งนี้ ซึ่งเป็นการรวบรวมความรู้ทั้งที่อยู่ในตัวบุคคลจากหลาย ๆ องค์กรในชุมชนทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อนำมาจัดระบบให้สามารถเข้าถึงและเรียกใช้ได้ง่าย และสามารถถ่ายทอดความรู้ไปยังบุคคลอื่น ๆ ได้ง่าย โดยแนวคิดการจัดการความรู้นี้เป็นแนวคิดในการสร้างความรู้เพื่อนำมาพัฒนาเป็นระบบที่ใช้ในการจัดการความรู้ต่อไป

การแบ่งระดับความรู้ออกเป็น 4 ระดับ ตามแนวคิดของคย ยูน และมาร์ติน (Qiu, Yoon and Martin, 2006) ได้แก่ (1) Know – what คือ รู้เรื่องอะไร (2) Know – how คือ รู้ได้อย่างไร (3) Know – why

คือ ทำไมต้องรู้และ(4) Know – who คือ ใครคือผู้รู้ ผลการวิจัย พบว่า การแบ่งระดับความรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ออกเป็น 4 ระดับ จะช่วยให้มองเห็นภาพรวมของความรู้ที่ต้องใช้ในแต่ละกิจกรรม ตั้งแต่ตัวความรู้หลัก หรือ ตัวกิจกรรม วิธีการดำเนินกิจกรรม คุณค่าของความรู้ที่จะสะท้อนออกมาจากการจัดกิจกรรม เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทั้งความรู้ ความเพลิดเพลิน และเห็นคุณค่าของกิจกรรมและผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับกิจกรรมนั้น ๆ ทำให้ง่ายต่อการนำความรู้ไปใช้ และการต่อยอดความรู้ใหม่

การอภิปรายผล สามารถนำเสนอตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

การค้นหาคำว่าความรู้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

เมื่อพิจารณาองค์ความรู้ที่ค้นพบตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวทั้ง 4 ด้าน พบว่า

1) ด้านแหล่งท่องเที่ยวมีองค์ความรู้ที่ค้นพบ 2 ประเด็น ได้แก่

1.1) แหล่งท่องเที่ยวของอำเภอพิมายที่ได้รับความนิยมน้อย แต่มีความน่าสนใจและสามารถส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมในอนาคตได้ ผลการวิจัย พบว่า การทำเส้นไหมและการมัดหมี่พิมาย เป็นแหล่งท่องเที่ยวอันดับหนึ่งที่ได้รับการจัดอันดับจากกลุ่มตัวอย่างว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ แต่ได้รับความนิยมน้อย เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุที่ทำให้การทำเส้นไหมและการมัดหมี่พิมายได้รับความนิยมน้อย อาจมีผลมาจากจังหวัดนครราชสีมาที่มีชื่อเสียงในการผลิตเส้นไหมในหลายอำเภอ อาทิ เส้นไหมตะกั่ว อำเภอปักธงชัย เป็นต้น ส่งผลให้นักท่องเที่ยวอาจแยกความแตกต่างของเส้นไหมแต่ละท้องถิ่นไม่ได้ โดยเหมารวมว่าเส้นไหมที่ผลิตในจังหวัดนครราชสีมาเป็นเส้นไหมแบบเดียวกันทั้งในขั้นตอนการผลิตและวัตถุดิบในการผลิต ซึ่งแท้จริงแล้วเส้นไหมของแต่ละท้องถิ่นจะมีความแตกต่างกันในส่วนของคุณภาพและขั้นตอนในการผลิต ส่วนการมัดหมี่พิมายอาจมีสาเหตุมาจากขั้นตอนในการมัดก่อนข้างยุงยากต้องอาศัยประสบการณ์ในการมัดหมี่พิมาย เพราะอาจจะทำให้แฉะได้ จนมีคำกล่าวที่ว่า “เส้นไหมพิมายถ้าไม่ใช่คนพิมายก็มัดไม่ได้” จากคำกล่าวดังกล่าว อาจส่งผลให้เส้นไหมและการมัดหมี่พิมายมีการผลิตน้อยลง ส่งผลให้นักท่องเที่ยวไม่รู้จักและทำให้ได้รับความนิยมน้อยลงในที่สุด

1.2) การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวน้อย สามารถทำได้เพียงในระดับปฏิบัติการ อาทิ อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในช่วงเทศกาลเที่ยวพิมายหรือการเข้าร่วมการประกวดในกิจกรรมต่างๆ อาทิ การประกวดมัดหมี่พิมาย การประกวดทำส้มตำพิมาย การประกวดแมวสีสวาด การแข่งเรือพิมาย เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของฉันทพร ดอกบุญนาค (Dokbunnak, 2010) ที่กล่าวว่า ในอดีตชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวน้อยยังไม่มีส่วนร่วมในระดับของการแสดงความคิดเห็น เช่น การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการวางแผนหรือกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวภายในอำเภอพิมาย ซึ่งยังไม่เป็นไปตามแนวคิดของริชาร์ด (Richards, 2010b) และเลิซพร ภาระสกุล (Parasakul, 2008) ที่ระบุว่า ชุมชนท้องถิ่นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการ

บริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมน้อยในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นอาจส่งผลให้การพัฒนาการท่องเที่ยวของอำเภอพิมายไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งนี้ หากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอำเภอพิมายต้องการพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในระดับการวางแผนหรือการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว สอดคล้องกับผลการศึกษาของสรณ์สิริ วัชรโรจน์วรกุล (Raweerojworakul, 2008) ที่ชี้ให้เห็นว่า ชุมชนท้องถิ่นต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการค้นหาจุดเด่นของท้องถิ่น เพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการท่องเที่ยวไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องมียุทธศาสตร์ประกอบกันด้วย อาทิ การประสานความร่วมมือกับชุมชนใกล้เคียง การพัฒนาอย่างต่อเนื่องและการประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของชนินทร์ แสงคำย (Seangtay, 2007) และอดิภา ตรียศตานนท์ (Traidalanun, 2007) ที่กล่าวว่า แนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น จะต้องเกิดจากความร่วมมือระหว่าง ประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่น และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย

เมื่อพิจารณาด้านชุมชนท้องถิ่นและบุคลากรทางการท่องเที่ยวของอำเภอพิมาย ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนท้องถิ่นและบุคลากรทางการท่องเที่ยวของอำเภอพิมายมีความยินดีที่จะสนับสนุนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ภายในอำเภอพิมาย อย่างไรก็ตาม ชุมชนท้องถิ่นยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และต้องการการสนับสนุนด้านการให้ความรู้และการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของภัทรพงศ์ อินทรกำเนิด (Intarakumnerd, 2010) ปิยะพร กาญจนชาติทิพย์นิม (Kanchanachattaksin, 2006) และแนวคิดขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (Public Organization), 2011) ที่กล่าวว่า หลักการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องคำนึงถึงการฝึกอบรมบุคลากร เพื่อสร้างความเข้าใจและรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยสอดคล้องแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืนต่อบุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ จะช่วยยกระดับการบริการการท่องเที่ยว

2) ด้านการตลาดการท่องเที่ยวองค์ความรู้ที่สำคัญที่ค้นพบ คือ

ช่องทางในการเปิดรับข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว พบว่า ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวเปิดรับข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวผ่านทางเว็บไซต์ของหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง เช่น เว็บไซต์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เว็บไซต์การท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากเว็บไซต์มีคุณสมบัติพิเศษ คือ เป็นแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือเพราะจัดทำโดยหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบงานด้านนี้โดยตรง สามารถให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก มีความละเอียด ชัดเจน สามารถนำเสนอได้หลากหลายรูปแบบ สวยงามและสามารถเข้าถึงได้ง่าย ด้วยคุณสมบัติพิเศษดังกล่าวทำให้เว็บไซต์เป็นสื่อที่ได้รับความนิยมของนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับผลการศึกษาของกฤษฎา ชุ่ยอาภัย

Kuiapai, 2009) ที่กล่าวว่า วิธีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ อินเทอร์เน็ตการบอกต่อจากคนใกล้ชิดหรือคนรู้จัก

3) ด้านนักท่องเที่ยวองค์ความรู้สำคัญที่ค้นพบ คือ

วัตถุประสงค์การเดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอพิมายของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอพิมาย เพราะเห็นว่าเป็นทางผ่านและแวะเที่ยว หากพิจารณาจากปัจจัยด้านการคมนาคมขนส่ง พบว่า จังหวัดนครราชสีมาเปรียบได้กับประตูภาคตะวันออกเฉียงเหนือการเดินทางไปยังจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องผ่านจังหวัดนครราชสีมาก่อนเป็นอันดับแรก ประกอบกับอำเภอพิมายเป็นอำเภอที่อยู่ใกล้กับถนนมิตรภาพ ซึ่งเป็นถนนสายหลักสำหรับการเดินทางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน นักท่องเที่ยวที่ส่วนใหญ่รู้จักชื่อเสียงของปราสาทหินพิมายเมื่อเดินทางผ่านจึงแวะท่องเที่ยวที่อำเภอพิมาย เพราะเห็นว่าอยู่ไม่ไกลจากเส้นทางหลักมากนัก ดังนั้นการเป็นทางผ่านและแวะเที่ยวของนักท่องเที่ยว จึงเป็นโอกาสมากกว่าเป็นวิกฤตด้านการท่องเที่ยวของอำเภอพิมาย เพราะทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอพิมายอย่างต่อเนื่องและในทุกฤดูกาล

4) ด้านธุรกิจการท่องเที่ยวองค์ความรู้หลักที่ค้นพบ คือ

ของที่ระลึกไม่สะท้อนความเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า ของที่ระลึกที่จำหน่ายในอำเภอพิมายเป็นสินค้าที่มีอยู่ตามแหล่งท่องเที่ยวทั่วไป ไม่สะท้อนความเป็นวัฒนธรรมของอำเภอพิมาย ส่งผลให้นักท่องเที่ยวไม่ตัดสินใจซื้อของที่ระลึกจากอำเภอพิมาย ซึ่งแนวคิดของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (Jittangwattana, 2005) กล่าวว่า ของที่ระลึกต้องเป็นสินค้าที่มีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยว ซึ่งนอกจากสินค้าที่มีอยู่จะไม่สามารถดึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมออกมาได้อย่างเด่นชัดแล้ว รูปแบบของที่ระลึกยังมีน้อย ไม่มีรูปแบบที่แปลกใหม่ มีเพียงสินค้าหลัก ๆ ที่เป็นที่รู้จักคืออยู่แล้วไม่เก๋อย่าง เช่น เสื้อหมี่พิมายแบบจำลองปราสาทหินพิมายเป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการนำสินค้าที่เป็นของที่ระลึกจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ มาวางจำหน่ายในแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอพิมาย ทำให้นักท่องเที่ยวไม่เห็นถึงความแตกต่างของสินค้าและไม่เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องซื้อเพื่อเป็นที่ระลึก ทั้งนี้ ธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่ระลึกนั้นยัง เน้นเฉพาะการจำหน่ายสินค้าที่เป็นวัตถุ เน้นให้มูลค่ากับวัตถุมากกว่าการให้คุณค่ากับเอกลักษณ์วัฒนธรรมซึ่งเป็นความงามและคุณค่าทางจิตใจ ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่สำคัญประการหนึ่งในการซื้อสินค้าทางวัฒนธรรม การเพิ่มคุณค่าซึ่งจะนำมาซึ่ง การเพิ่มมูลค่าให้กับของที่ระลึกที่เป็นสินค้าทางวัฒนธรรม การเพิ่มมูลค่าให้กับของที่ระลึกสามารถทำได้ตามแนวคิดของริชาร์ด (Richards, 2010a) ที่กล่าวว่า ลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์คือ เปลี่ยนจากการขายทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จับต้องได้สู่ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จับต้องไม่ได้ เปลี่ยนจากการขายสินค้าที่เป็นวัตถุไปสู่การขายสินค้าที่เรียกว่า “ประสบการณ์” อาทิ เปลี่ยนจาก การขายเสื้อหมี่พิมาย เป็นการขายการสอนทำเส้นหมี่พิมายให้กับนักท่องเที่ยว เมื่อทำเสร็จนักท่องเที่ยวจะได้เส้นหมี่พิมายกลับบ้านด้วย เป็นต้น การขายสินค้าที่เรียกว่า ประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวจะสร้างความภาคภูมิใจให้กับนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะหวนกลับมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ อีกครั้ง

การจัดเก็บองค์ความรู้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ในรูปแบบของฐานข้อมูล

การจัดเก็บองค์ความรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในประเด็นการแบ่งระดับความรู้ ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามารถออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ (1) Know – what คือ รู้เรื่องอะไร (2) Know – how คือ รู้ได้อย่างไร (3) Know – why คือ ทำไมต้องรู้ และ (4) Know – who คือ ใครคือผู้รู้ สอดคล้องกับแนวคิดของคอย ยูน และมาร์ติน (Qiu, Yoon and Martin, 2006) ที่ได้จำแนกความรู้ออกเป็น 4 ระดับ ทั้งนี้ การจัดระดับองค์ความรู้ออกเป็น 4 ระดับ ทำให้สามารถสืบค้นข้อมูลได้ง่าย มีความละเอียด ชัดเจน พร้อมทั้งยังเป็นการตรวจสอบความถูกต้องขององค์ความรู้ด้วยเช่นกัน

การจัดหมวดหมู่องค์ความรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา สามารถจำแนกความรู้ออกเป็น 5 หมวดใหญ่ 17 หมวดย่อย 57 หมู่ย่อย ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม กลุ่มนักท่องเที่ยว เป้าหมายของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ธุรกิจการท่องเที่ยว และช่วงเวลาของการท่องเที่ยว โดยองค์ความรู้ที่ค้นพบ สามารถนำไปพัฒนาระบบสนับสนุนการวางแผนการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์ ในอำเภอพิมายได้ อันจะเป็นการเผยแพร่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในอำเภอพิมายให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายมากยิ่งขึ้น

ฐานข้อมูลสนับสนุนการวางแผนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอพิมาย ผลการวิจัย พบว่า ฐานข้อมูลสามารถสนับสนุนการวางแผนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมาได้ สามารถใช้งานง่าย นักท่องเที่ยวสามารถนำข้อมูลที่ได้จากฐานข้อมูลมาประกอบการตัดสินใจหรือการแผนการท่องเที่ยวในอำเภอพิมาย สอดคล้องกับแนวคิดการออกแบบฐานข้อมูลการท่องเที่ยวของ ชาง อินและยิ ลิง (Chaang – Iuan and Yi – Ling, 2007) ที่กล่าวว่าฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวจะต้องสามารถใช้งานได้จริง

การเผยแพร่และการประยุกต์ใช้องค์ความรู้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่ง ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ในรูปของเว็บไซต์

ผลการวิจัย พบว่า เว็บไซต์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา สามารถเผยแพร่องค์ความรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเบื้องต้นได้ เนื่องจากเนื้อหาครอบคลุม ละเอียด ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สอดคล้องกับผลการศึกษาของไลลา ฮาซิม ฮารอน และอึฟฟิน (Laila, Hashim, Haron and Aifin, 2005) และแนวคิดของมิลล์ส และมอร์ริสัน (Mills and Morrison, 2003) ที่ว่า เว็บไซต์ต้องเข้าถึงได้ง่ายและมีความน่าเชื่อถือของข้อมูล เพราะนักท่องเที่ยวมักนำข้อมูลที่ปรากฏบนเว็บไซต์มาประกอบการตัดสินใจการเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1) ผลการวิจัย พบว่า การทำเส้นไหมและการมัดหมี่พิมาย เป็นแหล่งท่องเที่ยวอันดับหนึ่งที่ได้รับ การจัดอันดับจากกลุ่มตัวอย่างว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ แต่ได้รับความนิยมน้อย ชุมชนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนควรตระหนักถึงความสำคัญให้มากขึ้น โดยแสดงให้เห็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของการทำเส้นไหมและการมัดหมี่พิมาย ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในการทำเส้นไหมและการมัดหมี่พิมาย โดยเลือกบางขั้นตอนที่นักท่องเที่ยวสามารถทำได้ ไม่ยุ่งยากมากนัก พร้อมทั้งผลักดันให้การทำเส้นไหมและการมัดหมี่พิมายเป็นที่รู้จักแพร่หลายยิ่งขึ้น

2) ผลการวิจัย พบว่า วัตถุประสงค์การเดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอพิมายของนักท่องเที่ยว เพราะเห็นว่าเป็นทางผ่านและแวะเที่ยว ทั้งนี้ การแวะเที่ยวเพราะเห็นว่าเป็นทางผ่านของนักท่องเที่ยว ซึ่งให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวไม่ได้ตั้งใจที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวที่อำเภอพิมาย แม้ว่าอำเภอพิมายจะมีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัดนครราชสีมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรตระหนักและให้ความสำคัญในการเผยแพร่การท่องเที่ยวของอำเภอพิมายในเชิงรุกเพิ่มมากขึ้น อาจทำได้โดยการนำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มาผนวกเข้ากับแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ของอำเภอพิมาย เพื่อสร้างประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวใหม่ ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว

3) ผลการวิจัยพบว่าธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่ระลึกของอำเภอพิมายสินค้านี้มีจำนวนน้อยไม่หลากหลาย และไม่สะท้อนความเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น และไม่แตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ทั้งนี้ ธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่ระลึกควรผลิตและจำหน่ายสินค้าที่สะท้อนความเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น สามารถใช้งานได้จริง สามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวก จัดวางสินค้าให้มีความน่าสนใจ อาทิ เทียนแกะสลักลายดอกพิกุล ตะกร้าใส่ของสานลายดอกพิกุล เส้นไหมพิมาย กระยาสารทพิมาย เป็นต้น

4) ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนท้องถิ่นยังขาดความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดอบรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้กับชุมชนท้องถิ่น พร้อมทั้งถ่ายทอดกระบวนการของการจัดการความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้กับชุมชนท้องถิ่น เนื่องจากความรู้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ชุมชนท้องถิ่นจึงควรมีความรู้ด้านการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้เดิมไปสู่องค์ความรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ในแต่ละช่วงเวลา ทั้งนี้ เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอพิมายพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในลำดับต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาบทบาทและหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเชิงลึก ได้แก่ บทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐบาล บทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานภาคเอกชน บทบาทและหน้าที่ของชุมชนท้องถิ่น เพื่อศึกษาบทบาทและหน้าที่

ความรับผิดชอบของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละประเภทในการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้มุ่งสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

2) การวิจัยครั้งต่อไป หากมีการนำกระบวนการจัดการความรู้ตามแนวคิดของของ เบเชอร์รา เฟอร์นันเดซ และคณะ มาเป็นกรอบในการนำดำเนินงานวิจัยแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้เคียงกับอำเภอยะผา ควรให้สัดส่วนความสำคัญ ทั้ง 4 กระบวนการ ได้แก่ การค้นหาองค์ความรู้ การจัดเก็บองค์ความรู้ การถ่ายทอดองค์ความรู้และการประยุกต์ใช้ความรู้ ใกล้เคียงกัน เพื่อให้กระบวนการจัดการความรู้ มีความสมบูรณ์แบบ ครอบคลุม ละเอียดและมีความชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Becerra-Fernandez, I.; Gonzalez, A. and Sabherwal, R. (2004). **Knowledge Management Challenges, Solutions, and Technologies** (edition with accompanying CD). Upper Saddle River, N.J.: Pearson Prentice Hall.
- C.-I. Ho, Y.-L. Lee. (2007). The development of an e-travel service quality scale. **Tourism Management**. 28(2007): 1434–1449.
- Dalkir, K. (2005). **Knowledge management in theory and practice**. USA: Butterworth-Heinemann.
- Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (Public Organization). (2011). **Sustainable tourism** (In Thai). [On-line]. Available: <http://www.dasta.or.th/en/News/detailnews.php?ID=822&Key=knowlage>
- Dokbunnak, N. (2010). **Potential of community participation in tourism management: A case study of Phimai municipality, Phimai district, Nakhon Ratchasima**. (In Thai). M.A. thesis, Naresuan University.
- Intarakumnerd, P. (2010). **Innovation System to develop the knowledge economy and creative: A case studies of creative tourism industry**. (In Thai). Bangkok: Office of the Education Council Ministry of Education.
- Jittangwattana, B. (2005). **Thailand Tourism industry, a business that never die**. (In Thai). Bangkok: C P book standard.
- Kaewsanga, P. and Chamnongsri, N. (2012). **Creative Tourism: A new choice of Thai Tourism**. (In Thai). Suranaree Journal of Social Science. 6(1): 91-109.
- Kanchanachattaksin, P. (2006). **Cultural Tourism: Thachang road, Nakhonsithammarat**. (In Thai). M.A. thesis, College of Innovative Education Thammasat University.
- Kuiapai, K. (2009). **Cultural tourism: A case study of Ban Luang Nua, Luang Nua Sub-district, Doi Saket District, Chiang Mai Province**. (In Thai). M.A. thesis, Chiang Mai University.
- Laila, N., Hashim, M., Haron, H. and Aiffin, S. (2005). **Community Acceptance of Knowledge Sharing System in the Travel and Tourism Websites: An Application of an Extension of TAM**. In The European Conference on Information Systems (ECIS) at AIS Electronic Library (AISeL) (pp. 71 pp. 1–13). ECIS 2005 Proceedings: AISeL.
- Mills, E. J. and Morrison, M. A. (2003). **Measuring Customer Satisfaction with Online Travel**. [Online]. Available: <http://ifitt.org/admin/public/uploads/ENTER%202003%20final%20version67.pdf>
- Parasakul, L. (2008). **Sustainable tourism management**. (In Thai). Bangkok: Dhurakij Pundit University.
- Phongsawai, R. (2007). **Knowledge management of tourist destinations: A case study of Ratchaburi province**. (In Thai). M.Sc. thesis, Silpakorn University.

- Qiu Yuan Fu, Yoon Ping Chui and Martin G. Helander. (2006). Knowledge identification and management in product design. **Journal of Knowledge management** 10(6): 50 – 63.
- Raweerojvorakul, S. (2008). **Guidelines for sustainable tourism development Pathumthani province.** (In Thai). M.A. thesis, Hotel and Tourism Management. Naresuan University.
- Richards, G. (2010a). Creative Tourism and Local Development. In Wurzburger, R. (Ed.). **Creative Tourism A Global Conversation how to provide unique creative experiences for travelers worldwide: at present at the 2008 Santa Fe & UNESCO International Conference on Creative Tourism in Santa Fe.** (pp. 78–90). New Mexico. USA.
- Richards, G. (2010b). **Creative Tourism and Cultural Events.** [Online]. Available: <http://www.docstoc.com/docs/68264727/Creative-tourism-and-cultural-events>
- Saengtay, C. (2007). **A Study for developing community-based sustainable tourism: A case study at Ban Huay Phung Village, Huay Pha Sub-district, Muang District, Mae Hong son Province.** (In Thai). M.A. thesis, Chiang Mai University.
- Sequeira, B. D. and Marque, F. J. (2011). **Knowledge Management in Tourism Organisations: Proposal for an Analytical Model.** Faculty of Economics University of Algarve.
- Stephen, N. A., John V. M. (2006). Urban management and heritage tourism for sustainable Development the case of Elmina Cultural Heritage and Management Programme in Ghana. **Urban Management and Heritage tourism** 17(3): 299 – 312.
- Tourism Authority of Thailand. (2002). **Tourism management.** (In Thai). Bangkok: Thai Unions graphics.
- Traidalanun, A. (2007). **Guidelines to promote community involvement in developing Wat Sai Floating Market in Chomthong district Bangkok to promote sustainable tourism.** (In Thai). Lanpanya Journal 6(2): 158–169.
- Wanichritta, T. (2007). **Knowledge management in the community: A case study of ecotourism management by participation of the community, Samut Songkhram province.** (In Thai). M.A. thesis, Silpakorn University.
- Wongprasert, C. (2005). **Knowledge management in business organizations.** (In Thai). Bangkok: X – sapernet.

